

Dünya Üniversite Kütüphanelerinde Mükemmellik Örnekleri ve Gelecek

Samples of excellence in world university libraries and the future

Pervin Bezirci

Istanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı, İstanbul

Özet

Ülkelerin gelişimi ve bilgi üretiminde öncü rolünü üstlenmiş durumda olan üniversitelerin kütüphaneleri de bu rolün önemli bir paydaşı hatta baş aktörlerdir. Elbette, toplumların sahip olduğu pek çok yapıyı değiştiren bilişim teknolojilerinden üniversite kütüphaneleri de nasibini almıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte, akademik kütüphaneler de günümüzde köklü bir değişim geçirmektedir. Kullanıcılarının sürekli değişen ihtiyaçlarını karşılamak ve 21. yüzyılda da var olmaya devam etmek için akademik kütüphaneler yeni roller üstlenmiş bulunmaktadır. Bu çalışmada, dünyanın çeşitli ülkelerinde hizmet veren, değişime ayak uydurmayı başarmış, ideal özelliklere sahip bazı üniversite kütüphaneleri örneğinde, günümüzde yaşanan değişim ve gelecekte yaşanabilecek muhtemel değişiklikler konusunda tespitler yapılmakta ve öneriler sunulmaktadır. Çalışmanın amacı, yerinde incelemeler, yüz yüze ve e-posta yolu ile görüşmeler, internet ve literatür sentezine dayalı olarak, üniversite kütüphanelerinin dinamik süreçlerini tanımlayan bir çerçeve oluşturmak ve Türkiye için ideal üniversite kütüphanesi modelini ortaya koyabilmektir. Kütüphaneler, akademik kurumlarda eğitim-öğretim etkinliklerini ve araştırmaları doğrudan destekleyen önemli bir araçtır ve bu yüzden üniversiteyi oluşturan öğeler arasında vazgeçilmez bir yeri vardır. Dünya standartlarına uygun ve sürdürülebilir hizmet verebilmeleri için ülkemizde ihtiyaç duyulan destek ve koşullar sağlanmalıdır.

Anahtar sözcükler: Akademik kütüphane, dünya, Türkiye, üniversite kütüphanesi.

Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı günümüz bilgi çağının temel aktörü olan, üniversitelerin; “globalleşen dünyanın acımasız rekabet ortamında ülkelerin başarısının bilgi üretimine, dolayısıyla üniversitelerin rolüne bağlı olduğunu içselleştirmeleri gerekir” (Söylet, 2010). Avrupa Üniversiteler Birliği’nin (EUA) Graz Deklarasyonu’na

Abstract

The university libraries, which have played a leading role in the development and information production of the countries, are important stakeholders and even the chief actors in this respect. Certainly, university libraries have also received the cutting-edge information technologies which have changed the way many societies have access to it. With the boom of information and communication technologies, academic libraries have begun undergoing a radical change. Academic libraries have assumed new roles to meet the ever-changing needs of users and to continue to exist in the 21st century. In this study, observations and suggestions have been made on some university librarians serving in various countries in the world which determine the pace of change and have ideal characteristics, having insights on current and possible changes in the future. The purpose of the study rests on-site surveys, face-to-face and e-mail interviews based on the synthesis of internet and literature in a bid to create a framework that describes the dynamic processes of the university library and to reveal the ideal university library model for Turkey. Libraries are an important tool that directly supports educational activities and research in academic institutions, and thus are an indispensable part of the university. The support and conditions needed in our country must be ensured so that they can provide sustainable services in accordance with world standards.

Keywords: Academic library, Turkey, university library, world.

göre üniversitenin rolleri; üniversitelerin kamu sorumluluğu olarak kalmalarını sağlamak, araştırmayı yükseköğretimden ayrılmaz bir parçası olarak görmek, sağlam kurumlar oluşturarak akademik kaliteyi yükseltmek, hareketliliği ve sosyal boyutu geliştirmek, kalite güvencesi içinde Avrupa için bir politika çerçevesinin geliştirilmesini desteklemek ve üniversiteler

İletişim / Correspondence:

Dr. Pervin Bezirci
İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve
Dokümantasyon Daire Başkanı,
İstanbul
e-posta: pervinb@istanbul.edu.tr

Yükseköğretim Dergisi 2018;8(2):234-246. © 2018 Deomed

Geliş tarihi / Received: Kasım / November 1, 2017; Kabul tarihi / Accepted: Ocak / January 12, 2018

Bu makalenin atfı künyesi / Please cite this article as: Bezirci, P. (2018). Dünya üniversite kütüphanelerinde mükemmellik örnekleri ve gelecek. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(2), 234-246. doi:10.2399/yod.17.028

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.17.028 • Karekod / QR code:

olarak reformun merkezinde olmak olarak sıralanmıştır. Bugün üniversitenin görevleri; eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve toplum hizmetleri olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Üniversitelerin üstlendiği rol ve görevleri gerektiği gibi yerine getirebilmesi; toplumsal hayatın sağlıklı işlemesi, toplumun aydınlatılması, kamuoyunun oluşturulması (duyurulması) ve toplumsal gelişmenin sürekliliği açısından oldukça önemlidir. Yükseköğretimin rolleri ve görevlerini etkileyen üç temel zorluktan bahsedilmektedir. Bunlar; ekonomik küreselleşme, bilginin artan önemi ile bilgi ve iletişim devrimidir (Erdem, 2013, s. 109–110).

Bu bağlamda üniversitelerin, bilimsel üretim yaparak toplumsal gelişmeye katkı sağlayarak nitelikli insan gücü yetiştirebilmeleri gerekli alt yapı unsurlarına bağlı olduğuna göre, bu unsurların en önemlilerinden biri olan kütüphaneler de üniversitelerin amaç ve işlevlerinden ayrı düşünülemez. Üniversite ile kütüphane arasındaki ilişkinin özünde, bilgiye ve dolayısıyla bilgi kaynaklarına olan bağımlılık ile bilginin sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu yer bulunmaktadır (Çakın, 2000, s. 27). Üniversite öğretiminin en önemli destek birimleri, üniversitelerin bilgi üretimi sürecinde esas aldığı ve temel dayanağı niteliğindeki bilgi erişim sistemleri ‘bilgi ve bilimin birikimli ilerlemesi’ ilkesinin yaşatıldığı üniversite kütüphaneleridir (Tamdoğan, 2009, s. 257).

Küreselleşmenin de oluşturduğu ivme sayesinde, güçlü toplumların önemli dayanaklarından birisi bilgiye özgürce erişimdir. Bilgiye erişim, üniversiteler ve güçlü kütüphanelerin varlığı ile mümkündür. O halde güçlü kütüphaneler güçlü toplumun köprüsüdürler. Bu bağlamda, üniversite kütüphanelerinin, eğitim, öğretim ve araştırma açısından önemi, ülkemizde ve dünyada bulunduğu nokta hakkında tespitler ve gelecek ile ilgili öngörüler doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Üniversite Kütüphanelerinin Amaçları ve Temel Unsurlar

İnsanlık tarihi, gelişimin tarihidir; her kuşak önceki nesillerin deneyimlerinden öğrenir, kendi çalışmalarını yapar ve yeni kuşaklar tarafından miras alınacak bilgiye katkıda bulunur. Radikal yaklaşımları olan, devraldığı şeyin çoğunu değiştiren bir nesil bile, gelecek nesillere katkıda bulunma deneyimine sahiptir. Yaşam boyu devam eden öğrenme sürecinde kütüphaneler çok önemli bir role sahiptirler. Medeniyetimizin yazılı belleğini korurlar. Kütüphaneler olmazsa medeniyetlerin yazılı kaydının tutulamayacağını söylemek abartılı olmayacaktır (Friend, 1998).

Kütüphane, eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçası ve onun için de önemli bir araçtır. Kütüphane olmaksızın üni-

versite öğretiminin yapılabileceğini düşünmek eşyanın doğasına aykırıdır. Chicago Üniversitesi Rektörü Harper, 20. yüzyılın başında “*kütüphanenin, üniversitenin kalbi olduğu*” yaklaşımını ortaya koymuştur. Bu görüş bugün tüm bilim dünyasında özellikle batı üniversitelerinde kabullenilmiştir. Ancak gerçek şudur ki; hiçbir kütüphane amaç değildir, kütüphane ancak hizmetinde bulunduğu üniversitenin amaç ve fonksiyonlarını gerçekleştirmede etkin rol oynayan bir araçtır. Üniversitelerin fonksiyonları çerçevesinde kütüphanelerin rolünü anlayabilmek için önce üniversitenin fonksiyonlarından söz etmek gerekir. Bunlar; bilginin toplanması ve saklanması, öğretim, araştırma, yayın, bilginin yorumlanması ve yaymadır. Bu fonksiyonlara sahip olan üniversiteler, bu fonksiyonların gerçekleşebilmesi için en büyük desteği kendi bünyesindeki kütüphaneden görürler. Kütüphane, üniversitenin öğretim, araştırma ve yayma faaliyetleri için gerekli olan bilgi kaynaklarını toplar, bunları arandığında en kolay şekilde bulunacak biçimde organize eder ve yararlanmaya sunar. Söz konusu bilgi materyalleri için gerekli mali kaynakları tespit eder, tüm okuyucuları için yer ve donanım sağlar (Alar, 2001, s. 326; Yurdadoğ, 1961, s. 49–51).

Üniversite kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirebilmesi için altı temel unsur açısından sürdürülebilir niteliğe sahip olması gerekir. Bunlar; bina, bütçe, insan kaynakları, teknoloji, teknoloji alt yapısı ve kullanıcı hizmetleridir.

Geleneksel ve 21. Yüzyıl Üniversite Kütüphaneleri

Bilim ve teknolojiyi sosyal ve ekonomik yarara dönüştürebilen uluslar, çağlarına imza atabilirler. “Artık günümüzde, doğru ve güncel bilgilere zamanında erişmek, ulusal ve uluslararası pazarlarda ‘rekabet edilebilirliğin’ önemli bir koşulu haline gelmiştir. Dünya, bilgi ve ileri teknoloji ağırlıklı bir süreç girmiştir. Başka bir deyişle, ekonomik kalkınma ile bilgi teknolojileri ve hizmetleri arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Üretilen bilgiyi toplamak, düzenlemek, işlemek ve depolamak, en hızlı biçimde erişimi sağlamak; kısacası bilginin etkili bir şekilde yönetilmesi, büyük önem taşımaktadır. Bilgi sistemlerinin ve bilgi teknolojilerinin yaşamın her alanında kendini daha fazla hissettirdiği, bilginin en önemli hammadde konumuna geldiği günümüzde, bilgi/belge merkezleri ve işlevleri de daha fazla dikkat çeken bir duruma gelmişlerdir” (Yıldızeli, 2011, s. VII).

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) devrimi ile birlikte eğitim sistemi ve akademik kurumlar önemli ölçüde değişmiştir. Bu değişimden akademik kütüphaneler de paylarına düşeni alarak değişmek zorunda kalmışlardır. Kitap odaklı kütüphanecilik kavramı uzun zamandan beri kullanıcı merkezli kütüphanecilik ile yer değiştirmiştir. Akademik kütüphanelerin temel gö-

revi, üst kuruluşların görev, vizyon ve hedeflerini desteklemektedir. Bu nedenle, akademik kütüphaneler, akademik çalışanların, öğrencilerin ve araştırmacıların öğretim, öğrenme ve araştırma alanındaki temel kurumsal faaliyetleri için destek sağlamaktadır (Jain, 2013).

Son yıllarda “özellikle üniversite kütüphanelerinin tam metin veri tabanlarına yönelmiş olmaları, kütüphanecileri bilgi araçları haline getirmiştir. Geleneksel kütüphane dermeleri, gelişen elektronik erişim olanaklarıyla beraber, evrimleşerek tam metin elektronik kaynakları da (danışma kaynakları, e-kitaplar, süreli yayınlar vb.) içerecek şekilde ‘melez kütüphane’ (*hybrid library*) oluşumunun önünü açmıştır. Bu süreç içinde, Bilgi Yönetimi (*Knowledge Management*), Enformasyon Kaynakları Yönetimi (*Information Resources Management*), Bilgi Mimarisi (*Information Architecture*), İçerik Yönetimi (*Content Management*), Değişim Yönetimi (*Change Management*) vb. yeni disiplinler ortaya çıkmış, bilgi erişim alanında da MARC 21 Kalıbı, XML, Metadata, Dublin Core, Z39.50, Semantik Örgü (*Semantic Web*) vb. yeni yaklaşım ve standartlar da uygulamaya konmuştur” (Arıkan, 2011, s. 17).

Artık yeni nesil kütüphaneler, fiziksel sınırlarının dışına çıkmayı ve değişik formatlarda, çok daha zengin koleksiyonları, daha bütünlük bir ortamdan etkin ve hızlı bir biçimde, zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın kullanıcılarına ulaştırmayı hedeflemektedir. Bu da yeni bir kütüphane anlayışının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Literatürde bu anlayışı yansıtan “elektronik kü-

tüphane”, “sanal kütüphane”, “dijital kütüphane”, “duvarsız kütüphane”, “yeni kütüphane”, “geleceğin kütüphanesi”, “çok dilli kütüphane” (*polyglot library*), “portal kütüphane”, “masaüstü kütüphane” (*desktop library*), “çevrimiçi kütüphane” (*online library*) ve “karma kütüphane” (*hybrid library*) gibi eş anlamlı veya birbirine benzer terimler kullanılmaktadır. Bunun temel nedeni, dijital kütüphane ve arşivlerle hemen hemen herkesin bir şekilde ilgileniyor olmasıdır. Bu ilginin sebeplerinden birisi, dijital bilgilere internet aracılığıyla kolayca erişim sağlanmasıdır (Afzali, 2008). Geleneksel ve 21. yüzyıl akademik kütüphaneleri arasındaki farklar ■ Tablo 1’de özet olarak görülmektedir.

Akademik Kütüphanelerdeki Değişiklikler

BİT uygulamaları ve araştırmacıların bilgi arama tutumlarından dolayı sürekli değişen bilgi senaryoları nedeniyle kütüphaneler de derleme, tesis ve hizmetler açısından değişmektedirler. Kütüphaneler artık bilgi deposu olmaktan ziyade *Öğrenme Kaynak Merkezi* olarak hareket etmektedirler. Günümüzde artık dijital ve sanal kütüphanelerden bahsedilmektedir. Bu anlamda kütüphanelerin, özellikle akademik kütüphanelerin geleceği hakkında endişeler de bulunmaktadır. Ancak, akademik kütüphanelerin geleceğinin hem dış hem de iç değişimlere bağlı olduğunu vurgulamak gerekir. BİT, kütüphane ve bilgi profesyonellerine aynı zamanda fırsatlar da sunmaktadır (Chutia, 2015). Bu fırsatlar ve akademik kütüphanelerdeki değişimin başlıca sebepleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

■ Tablo 1. Geleneksel ve 21. yüzyıl akademik kütüphaneleri arasındaki farklar.

Geleneksel akademik kütüphaneler	21. yüzyıl akademik kütüphaneleri
Kütüphane bilgi materyalinin (koleksiyon) seçimi ve sağlanması yayıncı kataloglarından yapılırdı.	Koleksiyon seçimi, kullanıcı talepleri, lisanslama ve yayıncıların açık erişimli dergilere sunduğu seçenek ve tekliflerle ilişkilidir.
Ana koleksiyon, kitaplar ve dergileri içerirdi.	Bugün kurumsal depolar, çevrimiçi veri tabanları, multimedya bilgi kaynakları var.
Bilgi sistemlerinin yönetimi, dört duvarlı bir fiziksel kütüphane ile sınırlı idi.	Modern çağda, dijital kütüphaneler, sayısal depolar ve bulut bilgi yönetim sistemleri var.
Bilgi modeli azdı ve bilgiye erişim kısıtlıydı.	Bilginin hem modeli hem de miktarında patlama var.
Manüel yapılan kütüphaneler arası ödünç verme sistemi vardı.	Elektronik olarak yapılan kütüphaneler arası ödünç verme sistemi var.
Basılı kaynaklara olan yüksek bağımlılık vardı.	E-kaynaklara ve dijital kaynaklara yüksek bağımlılık var.
Kütüphane hizmetlerine, sadece kütüphane açılış saatlerinde ulaşılabilirdi.	Çoğu hizmetler 7/24 olarak hizmet vermektedir.
Bilgiye erişim için kart katalogları kullanılırdı.	Bilgiye erişim için Çevrimiçi Toplu Erişim Kataloğu (OPAC) kullanılır.
Kütüphane kullanıcılarının, kolaylıkla tespit edilebilen bilgi ihtiyaçları vardı.	Kütüphane kullanıcılarının çeşitli bilgi ihtiyaçları var.
Kütüphane bütçesi, çoğunlukla kitap satın almak için kullanılmaktaydı.	Bütçe daha çok, donanım ve yazılım kaynakları da dâhil olmak üzere e-kaynaklar satın almak için kullanılmaktadır.
Kütüphaneci aracılığıyla arama yapılırdı.	Web tabanlı arama yapılmaktadır.
Basılı dergiler, kitaplar vardı.	E-kitaplar, e-dergiler ve açık erişimli dergiler var.
Kütüphane kullanıcıları, kütüphanelere gelmekten başka seçeneği olmayan geleneksel kütüphane kullanıcıları idi.	Günümüzde, kütüphane kullanıcıları ve bilgiye erişim seçenekleri çeşitlidir.

Kaynak: Jain, 2013

Bilgi ve İletişim Teknolojilerindeki İlerleme

“Bilim ve teknoloji çok büyük boyutta bilginin üretildiği ve kullanıldığı bir süreçtir. Ortaya çıkan bilginin toplanarak düzenlenmesi ve yararlanmaya sunulması da kütüphaneler aracılığıyla olur. Diğer bir deyişle, kütüphane, hem bilimsel ve teknolojik bilgiyi yayarak bu alanlar ile ilgili gelişmeleri beslemekte hem de bilim ve teknolojinin çıktısı olan bilgiyi tekrar topluma sunmaktadır. Bilim-teknoloji döngüsünde de gelişmeler adına kütüphanelerin köprü görevi gördüğü anlaşılmaktadır. Kütüphane, sahip olduğu bilgiyi kullanılmak yoluyla kültürel ve bilimsel gelişmelere katkı yapmakta; buna bağlı olarak teknolojinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Kütüphane bilim ve teknolojinin üretilmesine yardımcı olma işlevini aynı zamanda teknolojinin kendisini de kullanarak yerine getirmektedir. Kısaca bilim, teknoloji için altyapısal bir bilgi; teknoloji ise bilimin sonucu ve aynı zamanda besleyicisidir. Kütüphane kurumu ise bilimsel bilgi üretme sürecinin ana bileşenlerinden birisi olup bu işleviyle teknolojinin de altyapı unsurudur” (Yılmaz ve Dalkıran, 2012, s. 62).

BİT, tüm değişikliklerin arkasındaki asıl itici güçtür. Eğitim, kültür, araştırma, bilimsel iletişim, sağlık, tarım, kütüphaneler ve bilgi merkezleri gibi tüm yaşam alanlarına nüfuz etmiştir. Artık her şey BİT’lere bağımlıdır ve her sektör (e-tıp, e-tarım, e-ticaret, e-devlet vd.) elektronik ortamda ileriye doğru yol almaktadır (Chutia, 2015). “Teknolojiyle olan güçlü bağı nedeniyle kütüphanelerin de toplum içinde alacağı rol ve pozisyon, teknolojik gelişmelere paralel şekillenmektedir. Bu nedenle teknolojiyi yakından takip etmek, ileriye dönük öngörülerde bulunmak ve değişime önceden hazırlıklı olabilmek önemlidir. Çünkü geçmişini anlamak, gelecek olumlu ve olumsuz yenilik ve değişikliklere –belki de önlem alarak– hazırlıklı olmayı sağlayacaktır” (Dalkıran, 2013, s. 174).

Eğitim Sistemindeki Global Evrim

“Mevcut eğitim sistemleri, eski çağa uygun ihtiyaçları karşılamak için geliştirilmiştir, ancak şu an karşı karşıya olduğumuz zorlukları karşılamak için tasarlanmamıştır” diyen Watson’un iddaası 21. yüzyıl eğitim ve öğretim sistemlerinde yaşadığımız radikal değişimlerle doğrulanmaktadır. Bu değişim akademik kütüphaneleri de doğrudan etkilemektedir. Bugün, öğrenme ve öğretmede kullanılan yeni yöntemlere; açık ve uzaktan öğrenme (*open and distance learning*), öğrenme yönetim sistemleri, M-öğrenme, çevrimiçi eğitim girişimi, sanal kampüs ve *flipped* (bilgisayar ve internet destekli) derslikler gibi örnekler verilebilir. Akademik kütüphaneler de, kullanıcıların e-öğrenme, e-öğretim ve e-araştırmalarını desteklemek için ihtiyaç duydukları bilgileri desteklemektedirler. Bunu, kütüphane kullanıcılarına doğru bilgileri, doğru formatta ve doğru zamanda sunarak yapmaktadır (Chutia, 2015).

Bu yüzden eğitim sisteminin bir parçası olan akademik kütüphane alanlarının öğretim üyeleri ve öğrencilerin faaliyetleriyle bağlantılı olması önemlidir. Freeman, “*kütüphane alanının, işbirlikçi ve interaktif yöntemler de dahil olmak üzere yeni pedagojileri somutlaştırması gerektiği*” sonucuna vararak, kütüphaneleri “*sınıfın bir uzantısı olarak*” görür (Freeman, 2005). Son yıllarda üniversitelerin çoğunda öğrencilerin sınıf dışındaki formal olmayan yöntemlerle nasıl öğrendikleri konusu üzerinde giderek daha fazla durulmaktadır (Watson, 2017).

Uzaktan ve açık öğretim, çağımızda talep edilen bir öğrenim şekline dönüşmüştür. Hayat boyu öğrenme ihtiyacı duyan günümüz insanının ihtiyaçlarını karşılayacak pratik çözümler sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda MOOCs (*Massive Open Online Course*=Kitlesel Açık Çevrimiçi Ders) gibi çeşitli platformlar oluşturulmakta ve sayısı her geçen gün artmaktadır (Eğitim Trend, 2017). Değişmekte olan sistemlerde gerçek anlamda kitlesel bir eğitim ve öğretim ortamı haline gelen kütüphane mekanları, eskisinden daha önemli bir role sahiptir. 21. Yüzyıl kütüphaneleri, öğrenciyi tüketici yerine üretici olarak değerlendiren ve destekleyen, bilgi ve fikir ekonomilerinin birleştiği yerdedir ve katılımcı kültürün realitesini tanımaktadır (Watson, 2017).

Kullanıcı İhtiyaçlarının Değişmesi

Kullanıcı bilgi ihtiyaçları, hızla değişen bilgisayar teknolojileri ve eğitim sisteminden büyük ölçüde etkilenmektedir. Teknolojinin ortaya çıkışı ile kullanıcılar bilgi dünyasındaki son eğilimlerden oldukça geniş bir biçimde yararlanmaktadır. Bu, modern akademik kütüphanelerdeki değişimi önemli ölçüde teşvik eder. Kütüphane kullanıcıları artık, kütüphanelerden ve bilgi uzmanlarından her zamankinden çok daha fazla beklenti içindedir. Doğru bilgiye, doğru zamanda, doğru biçimde ve nerede olursa olsun erişmek istemektedirler (Chutia, 2015). Bu nedenle kütüphaneler, günün koşullarına uygun olarak kullanıcı ihtiyaçlarına hizmet etme biçimini iyileştirmeyi amaçlıyor ise, faaliyetlerini klasik kütüphane mantığı değil “kullanıcı mantığı” üzerine inşa ederek hizmetlerini ve olanaklarını yenilemek zorundadır. Akademik kütüphanelerin rekabetçi bilgi ortamında hayatta kalabilme yolu budur (Uribe ve Macdonald, 2009).

Günümüzdeki teknolojik zenginliğin avantajlı ayrıcalıkları, kullanıcıların beklentilerinin anlık değişkenliği dezavantajını da beraberinde getirmektedir. Şöyle ki kütüphaneler, internette alışveriş yaparak istediği model ve kaliteyi bulabilmeye alışık bir kullanıcı kitlesi ile karşı karşıyadır. Ancak, araştırma süreci daha karmaşıktır ve kütüphaneler, Google ve Amazon kadar kaynak sahibi olmasa da yeni kolaylıklar sunabilmektedir. Araştırmacılar, otomasyon sistemlerinden, Ama-

Tablo 2. 21. Yüzyılda kullanıcı/araştırmacı konumları.

Dijital kaçak (Teknolojiden kaçanlar)	Dijital göçmen	Dijital yerli
Dijital göçmen değildir, bilgi ihtiyaçlarını fiziki olarak kütüphanelerden karşılar (66 yaş ve üstü).	Dijital teknoloji ile büyümemiş fakat hayatındaki bir gereklilik olarak onu nasıl kullanacağını ve entegre etmeyi öğrenmiştir (47 yaş ve altı).	Dijital teknoloji ile büyümüştür ve teknolojiye yaşamlarının tamamlayıcı bir ögesi olarak bağımlıdır: Y kuşağı (29 yaş ve altı), Z kuşağı (10 yaş ve altı).

Kaynak: Matthews, 2011

zon veya kamuya açık bir alandan içindekiler tablosuna, sayısal kitapların internet arşivi veya HathiTrust^[1]tan tam elektronik metin, lisanslı dergi makaleleri veya veritabanıyla kolayca bağlantı kurabilir, yazılımlarla atıflarını izleyebilir, organize edebilir ve yardıma ihtiyaç duyduklarında kütüphaneye sorabilirler (Mandel, 2013).

Kütüphanelerin daha az kullanılmasının söz konusu olmadığı, kullanıcı ihtiyaçlarının değiştiği gerçeği görülmektedir. Kullanıcıların çalışma alanı ihtiyacı devam etmektedir ancak ferah çalışma, dinlenme alanları ve kütüphanede uzun saatler harcamak için uygun koşullar (konfor, modern alanlar, güçlü kablosuz erişim, teknik donanım vs.) konusunda beklentileri daha farklı hale gelmiştir (Wilkinson, 2013).

Yirmi birinci yüzyıl kütüphane kullanıcılarını oluşturan nesillerin hizmet taleplerinde ortaya çıkan önemli farklılıklar, kütüphaneciler geleneksel kütüphane hizmetlerine devam etmenin yanı sıra, dijital yerli (*digital native*) kullanıcıları için de yeni teknoloji tabanlı hizmetler sunma mecburiyeti ile yüzleşmektedir. Dijital kaçak (*digital fugitive*) yani internet ve dijital teknolojiden kaçan yetişkinler ile dijital yerli yani internet ve dijital teknolojiye doğan ve faydalanan kullanıcılar, kullanıcı hizmetleri yelpazesinin zıt uçlarında yer almaktadırlar. Ancak, her ikisi de kütüphane hizmetlerini ihtiyaçlarına uygun alabilmelidir (Matthews, 2011). ■ Tablo 2’de, 21. yüzyıl değişimleri ile beraber kuşaklara karşılık gelen üç grup kütüphane kullanıcısının konumları görülmektedir.

Sosyal Medyanın Ortaya Çıkışı

Sosyal medya, 21. yüzyıl akademik kütüphanelerinde değişimin arkasında yatan diğer bir faktördür. Kütüphane, belge-bilgi merkezi vb. kurumlar, sosyal medyanın sağladığı iletişim ve etkileşim olanakları yoluyla bilgiyi sunma konusunda kapılarını ardına kadar açmakta ve sosyal medya araçlarından olan Facebook, Twitter, YouTube, LinkedIn, Foursquare, Tumblr, Flickr, Vimeo, Pinterest, Wikipedia, Instagram, Soundcloud, Netlog... gibi ağları yaygın olarak kullanmaktadır.

Geçmiş ile günümüzün teknoloji kullanımı karşılaştırıldığında yeni mobil teknolojiler sayesinde şimdiye kadar yaygın olarak sörf yapma, e-posta gönderme ve oyun oynama aracı olarak kullanılan internet, sosyal medya uygulamaları yoluyla iletişimde yeni bir çığır açmıştır. Sosyal medya; en genel tanımıyla yeni nesil web teknolojilerinin getirdiği kullanıcı kolaylığı ve iletişim hızıyla yakalanan eş zamanlı bilgi paylaşımının takip edildiği dijital platformdur.

Sosyal medya kütüphaneler ve kullanıcıları üzerinde etkin olabilmektedir. Sosyal medya sayesinde kütüphaneler bilgiye erişim yollarını, bilginin paylaşımını, halkla ilişkilerini; kullanıcılar ise istek ve düşüncelerini kolaylıkla anlatabildikleri, soru sordukları, kütüphaneye ait bilgi ve kaynakları paylaşabildikleri ortamlar edinebilir (Aras ve Çolaklar, 2013, s. 192–193).

Akademik İletişimdeki Değişiklikler

Akademik iletişim ‘araştırma ve diğer bilimsel yazıların oluşturulduğu, kalite için değerlendirildiği, akademik topluluğa dağıtıldığı ve ileride kullanılmak üzere korunduğu bir sistem’ olarak tanımlanmıştır (Association of Research Libraries, 2014). Yeni akademik iletişim; dijital bilim, kurumsal depolar ve açık erişimden oluşmaktadır ve kütüphanelerin etkin katılımını gerektiren hızlı bir tempoda gelişmektedir. Dünya genelinde üniversiteler, bilgi ve verilerle ilgili daha açık politikalar benimsemektedir (Stokker, 2013). Bu durumda kütüphaneler aktif bir biçimde sistemin içinde yer alabilmek, entelektüel çıktıları paylaşma ve yayma konusunda çağın gerisinde kalmamak için açık erişim lideri olmalıdırlar (Murphy, 2012).

Dünyadan Derleme/Üniversite Kütüphanesi Örnekleri

Dünyada öne çıkan üniversitelerin kütüphanelerine ciddi yatırımlar yaptıkları ve bu yatırımların sürdürülebilir olması için gerekli önlemleri de aldıkları görülmektedir. Dünya çapın-

[1] Partnerleri arasında Google ve İnternet Arşivi’nin de bulunduğu ve birçok üniversite ve araştırma kütüphanesinin katılımıyla kurulan HathiTrust koleksiyonunda Google tarafından dijital ortama aktarılmış 50 milyon kitap bulunmaktadır. Bu kitapların dijital kopyalarının kullanılabilceği ortak bir alt yapı geliştirilmiştir. Bu kitaplardan üç milyonu ABD’deki, bir milyonu da dünyadaki bütün kullanıcılara açıktır. HathiTrust Amerikan telif hakkı yasalarındaki adil kullanım ve eğitim amacıyla kullanım maddelerine dayanarak bu kitapların dijital kopyalarını depolayabilmektedir (Tonta, 2012).

da öneme sahip araştırmacıların yoğun ilgi gösterdiği derleme ve üniversite kütüphanesi örneklerinden bazılarını, çalışma kapsamının elverdiği ölçüde, kısaca çarpıcı özellikleri ile metin olarak ve bazılarından da sayılarla bahsetmek yerinde olacaktır.

Britanya Kütüphanesi (*British Library*)

Kütüphane; Birleşik Krallık ve İrlanda genelinde 6 derleme kütüphanesinden biridir. Diğerleri ise; İskoçya Milli Kütüphanesi, Galler Milli Kütüphanesi, Oxford Bodleian Kütüphaneleri, Cambridge Üniversite Kütüphanesi, Dublin Trinity Koleji Kütüphanesi'dir. Britanya Kütüphanesi birçok ülkeden, çeşitli dillerde, farklı formatta ve farklı disiplinleri kapsayan 150 milyon kaynak içeriği ile dünyanın en büyük kütüphanesidir. Londra ve Yorkshire olmak üzere iki farklı yerde; Londra St. Pancras binasında 11 okuma salonuyla, Yorkshire Boston Spa binasında 7 milyondan fazla araştırma materyali ile kullanıcının hizmetindedir. Her iki binasında yaklaşık 1600 kişi çalışmaktadır. Kütüphanede konulara göre uzmanlık ön planda tutulmaktadır (Michael Erdman, kişisel görüşme, 05.07.2017 tarihli Britanya Kütüphanesi ziyareti).

Kütüphane, 1662 yılından bu yana Derleme Kanunundan yararlanarak, ülkede basılan tüm yayınları korumak ve okuyucuların hizmetine sunmak için sistematik olarak toplamaktadır. Kanun, 2013 yılından itibaren, dijital olarak ve çevrimiçi olarak yayınlanan materyalleri de kapsamına almıştır. Derleme kütüphaneleri; web siteleri, bloglar, e-dergiler ve CD-ROM'lar gibi basılı olmayan materyalin de ulusal bir arşivini tutar. Bu koleksiyona her yıl 3 milyon yeni malzeme eklenir. Dermesinde el yazmaları, haritalar, gazeteler, dergiler, baskılar ve çizimler, müzik partiyonları ve patentler bulunur. Ses arşivinde ise 19. yüzyıl dönemi dahil, CD, DVD ve MD ses kayıtları bulunur. Koleksiyonda 8 milyon pul ve diğer filatelik malzeme de mevcuttur. Bütün bunlar için 625 km²'yi aşan raf uzunluğuna her yıl 12 km daha eklenmektedir.

Bir kişinin her gün 5 öge görüldüğünü varsayarsak, koleksiyonun tamamını görmek için 80.000 yıldan fazla zaman gerekir. Kütüphanenin koleksiyonunu her gün çevrimiçi veya kütüphane içinde kullanan kişi sayısı 16.000'den fazladır. Kütüphanede bulunan 50 kitap deposundan her gün ortalama 3000 kitap kullanıma çıkmaktadır. Kitaplar depolardan 1997 yılında kurulmuş bir raylı sistemle en az 34 km'lik bir yolu dolaşarak ortalama 20 dakikalık bir süre içinde kullanıcıya gelmektedir. Depolarda yaklaşık 100 kişilik bir ekip çalışmaktadır.

Her yıl; Britanya Kütüphanesi çevrimiçi kataloğunda altı milyon arama yapılmaktadır, okuma odalarının ziyaretçi sayısı yaklaşık 400.000'dir. Dünyanın dört bir yanından gelen istekler için yılda milyonlarca kaynak sağlayan kütüphane, dünyanın en büyük belge sağlama hizmetini yürütmektedir (British Library, 2017).

Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi (*Cambridge University Library*)

Birleşik Krallık'taki Cambridge Üniversitesi'nin ana kütüphanesidir ve üniversitenin 114 kütüphanesinin en büyüğüdür. 1416 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Kütüphane üniversite içerisinde genellikle "Üniversite Kütüphanesi" olarak anılır ve yaklaşık 8 milyon dokümana ev sahipliği yapar. Bodleian ve Britanya Kütüphanesi'nin aksine birçok kitap açık raf sistemiyle muhafaza edilmektedir (Cambridge University Library, 2017).

Her yıl yasal derleme, satın alma ve bağışlar yoluyla kütüphaneye 100.000 materyal gelir. Merkez kütüphanede yaklaşık 8 milyon materyal (haritalar ve müzik notaları dahil) bulunmaktadır. 400'den fazla veri tabanı aboneliği ile 20.000 e-dergiye ulaşılabilmektedir. Yaklaşık 380 personel çalışmaktadır. Ayrıca, projeler kapsamında çoğu yüksek lisans ve doktora öğrencisi olan 65-70 personel çalışmaktadır (Yasmin Faghihi, kişisel görüşme, 03.07.2017 tarihli Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi ziyareti).

Kütüphane koleksiyonu, 1424 yılında 122 ciltlik bir eser ve 1473'te 330 ciltlik bir eserle başlamıştır. 16. Yüzyıla ait yayın bağışları ile satın alınan koleksiyonların yanı sıra 1710 yılında kütüphaneye "yasal derleme" statüsü verilmesi ile beraber koleksiyon büyümeye devam etmiştir. Her hafta yaklaşık 800-1200 arasında yayın (çevrimiçi ve dijital basılan eserlerin birer kopyası da dahil) derleme yoluyla kütüphaneye gelmektedir (Cambridge University Library, 2017).

Tüm basılı ve elektronik kaynaklar tek bir ara yüzde (iDiscover) aranabilmektedir (Cambridge LibGuide, 2017). Açık erişime sunulan hizmetler, Dspace altyapısı ve Apollo ara yüzü ile sunulmaktadır (University of Cambridge, Apollo, 2017). Kataloğda bulunan değerli koleksiyonlar, objeler dahil olmak üzere dijitalleştirilerek web sitesinde ücretsiz erişime açılmıştır. Dijitalleştirme süreci 2010 yılında bağış desteği ile başlamıştır. Projelerini genellikle fon sağlayıcı büyük kuruluşlardan yardım alarak finanse etmektedirler (Cambridge Digital Library, 2017).

Oxford Üniversitesi Kütüphaneleri (*University of Oxford Libraries*)

Üniversitenin kütüphaneleri Bodleian Kütüphaneleri, merkez kütüphane ise "Üniversite Kütüphanesi" olarak adlandırılmıştır ve şube kütüphanelerin sayısı 30'dur. Üniversite Kütüphanesi Bodleian Kütüphanelerinin merkezidir ve 400 yıldır yasal derleme kütüphanesi niteliği taşımaktadır.

Koleksiyon tüm kütüphanelerle birlikte 12 milyonun üzerinde basılı eser, 80.000'in üzerinde e-makale/dergi içermektedir. Ayrıca çeşitli konularda nadir eserler ve yazma eserler bu-

lunmaktadır (University of Oxford Libraries, 2017). Bodleian Kütüphanelerini her yıl yaklaşık 65.000 kişi ziyaret etmektedir ve bunların %40'ı üniversite dışından gelen araştırmacılarıdır. 400'den fazla çalışan personel bulunmaktadır (Digital Bodleian, 2017).

SOLO (*Search Oxford Libraries Online*), yaklaşık sekiz milyon bibliyografik kayıt ve 13 milyondan fazla materyal kaydı da dahil olmak üzere, 100'den fazla Oxford kütüphanesi verilerine erişim sağlayan ana arama motorudur. Format veya konum ne olursa olsun, Oxford'un ana kütüphane bilgi kaynaklarına hızla erişmek için tek elden arama ve dağıtım sağlar. Bunlara ORA (Oxford Üniversitesi Araştırma Arşivi), OxLIP + (800'den fazla e-kaynak veri tabanı) ve OU E-dergileri (28.000'den fazla e-dergi) dahildir (University of Oxford Libraries, 2017).

Dikkati çeken bazı istatistiklere göre; dünyanın herhangi bir yerinden, her saniye kütüphanenin elektronik koleksiyonlarına erişilir, her 14 saniyede bir kütüphanelerden biri ziyaret edilir, her 21 saniyede bir kitaplardan biri ödünç alınır. Bodleian Kütüphaneleri yaklaşık yirmi yıldır kütüphane içeriğini dijital ortama aktarmaktadır; 650.000'den fazla dijital obje erişime açıktır (Digital Bodleian, 2017).

Dublin Trinity Koleji Kütüphanesi (*The Library of Trinity College Dublin*)

Kütüphanenin tarihi, kolejin 1592'deki kuruluşuna kadar uzanmaktadır ve İrlanda'daki en büyük kütüphanedir. Sahip olduğu 6 milyondan fazla basılı kaynak, el yazmaları, haritalar ve müzik eserleriyle, 400 yıllık akademik gelişimi içeren zengin bir koleksiyon sunmaktadır.

Kütüphane, 1801 yılından bu yana Yasal Derleme ayrıcalığı ile Birleşik Krallık ve İrlanda'da yayınlanan materyallerin kopyalarını almaya devam etmektedir. Erken Basılı Yayınlar ve Özel Koleksiyonlar Bölümünde 1500 yılı öncesine ait 500.000'e yakın nadir eser mevcuttur. 2013 yılından itibaren, Birleşik Krallık'ta yayınlanan e-dergiler, e-kitaplar ve basılı olmayan diğer yayın türlerini de Derleme Yönetmeliği kapsamında hizmete sunmaktadır.

Derleme ile gelen eserlerin yanında kütüphane bütçesinden yararlanılarak da, üniversitenin belirlediği öğretim, ders geliştirme ve araştırma programlarına uygunluk, akademik kalite gibi kriterler dikkate alınarak materyaller satın alınmaktadır. Öğrenci çeşitliliği ve kullanıcıların e-formatlara olan ilgisinin artması sonucu optimal erişilebilirlik amacıyla ve kullanıcı taleplerini karşılayabilmek için sürekli güncelleme ve gelişme stratejisi ile çalışılmaktadır.

Kütüphanenin TARA (açık erişim) sistemi vardır. Bu sistem Trinity Koleji Dublin'deki araştırma çıktıları depolamak, ka-

taloglamak, indekslemek, dağıtmak ve korumak için tasarlanmış kurumsal bir depodur. TARA, araştırma yayınları, konferans yazıları, kitaplar, kitap bölümleri, dergiler, elektronik tezler, çalışma çıktıları, teknik raporlar ve imgeler içerir. Özellikle kısıtlanmış olmadıkça, TARA'daki tüm materyaller açık erişimdir (The Library of Trinity College Dublin, 2017).

Edinburg Üniversitesi Kütüphanesi (*The University of Edinburgh Library*)

Kuruluşu 1582'ye dayanan kütüphanedeki ilk katalog 2.400 adet eserden oluşarak 1638 yılında hazırlanmıştır. Kütüphane 1827 yılına kadar Eski Kolej (*Old College Building*) binasında, 1967'den itibaren de günümüzde de kullanılan 8 katlı, yaklaşık 28 dönümlük, 2.200 kişilik kapasiteye sahip bir binada hizmet vermektedir. Kütüphanede 3.5 milyondan fazla kitap, 19 bin adet basılı süreli yayın başlığı, 85.000 kadar e-dergi ve 600.000 kadar e-kitap, 4 binden fazla DVD, 400 bin nadir eser bulunmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 2 milyondur. Kütüphanenin yıllık bütçesi yaklaşık 10 milyon Pound'dur ve 150 personel çalışmaktadır (The University of Edinburgh, 2017 ve Bryson L. kişisel görüşme, 8 Haziran 2017).

Seul Ulusal Üniversitesi Kütüphanesi (*Seoul National University Library*)

Güney Kore'nin önde gelen üniversitelerinden biri olan Seul Ulusal Üniversitesi (SNU) Kütüphanesi Kore'deki en prestij sahibi kütüphanelerden biridir. 4.12 milyon kitap koleksiyonu, 37.000 akademik dergi ile araştırmaları desteklemektedir. SNU Kütüphanesine bağlı 7 şube ve 3354 kişilik kapasiteye sahip 6 adet okuma salonu bulunmaktadır. Koleksiyonlar konularına göre farklı alanlarda hizmete sunulmaktadır (Choi, Myong-Soon, kişisel görüşme, Nisan 2014 Seul Ulusal Üniversitesi Kütüphanesi ziyareti ve Seoul National University Library Guide, s. 2-7).

St. Petersburg Üniversitesi Bilim Kütüphanesi (*St. Petersburg University Scientific Library*)

Kuruluşu 1890'lı yıllara dayanan kütüphane koleksiyonu temel bilimlerle üniversitede eğitim verilen bilim dallarının konularına göre bölünmüştür ve basılı olarak 6.8 milyon kopya ve 2 milyona yakın başlık vardır. Merkez Kütüphanesi ile birlikte koleksiyon türlerine göre hizmet veren 21 konu kütüphanesi bulunmaktadır. Kullanıcı sayısı 40 bindir ve bunlardan 30 bini öğrencidir. 82 binden fazla e-dergi ve 170 binden fazla elektronik kitaba erişim sağlanmaktadır. Slav ve Batı Avrupa ile ilgili yaklaşık 1000 adet el yazması ve 100 binden fazla nadir eser bulunmaktadır. Kütüphanede 245 personel çalışmaktadır (Saint Petersburg University, 2017).

St. Petesburg Politeknik Üniversitesi Kütüphanesi (St. Petersburg Polytechnic University Library)

1902 yılında üniversitenin kuruluşu ile birlikte hizmet vermeye başlamıştır. Yüzölçümü 3.000 metrekareden fazladır. Kütüphane, mühendislik bilimlerinin yanı sıra tarih, hukuk, ekonomi, finans gibi beşeri bilimler alanında da zengin kaynaklara sahiptir. 3.5 milyon basılı, 35.000 e-kaynak, yaklaşık 50 veritabanı bulunmaktadır. Günlük kullanıcı sayısı yaklaşık 1000 kişidir ve yaklaşık 500 kullanıcıya bir kütüphane görevlisi düşmektedir. 1030 kişilik oturma kapasitesine sahip olan okuma salonlarının genişleme planları yapılmaktadır. St. Petesburg Politeknik Üniversitesi Kütüphanesi ve aynı zamanda 300 Rus kütüphanesi, RUSLAN adlı kendi üniversiteleri tarafından geliştirilen bir otomasyon sistemini kullanmaktadır. Kütüphane genel bütçesi 300 bin Euro ve yayın alım bütçesi 200 bin Euro'dur (Natalia Sokolova, kişisel görüşme, 22-24 Haziran 2015, St. Petersburg Politeknik Üniversitesi Kütüphanesi ziyareti).

Sayılarla Dünya ve Türkiye Derleme/ Üniversite Kütüphaneleri

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde başarıları ile tanınan kütüphaneler ve ülkemizdeki en büyük bazı kamu üniversitelerinin kütüphaneleri incelendiğinde aradaki farklar açık olarak görülmektedir.

Öncelikle, üniversite kütüphanelerinin eğitim, öğretim ve araştırmaya destek verebilmesi için yeterli ve sürdürülebilir bir bütçeye sahip olması gerekir. Kütüphane bütçesinin en büyük kısmı, basılı ve elektronik yayın alımı ve abonelikler için harcanmaktadır. Ancak ne yazık ki ülkemizde üniversite kütüphanelerine ayrılan bütçe oldukça yetersizdir. Üniversitelerin genel olarak toplam bütçelerinin ortalama %0.50'si (Tablo 3) kütüphanelere ayrılmıştır. Bu oran üniversitelere göre farklılıklar göstermektedir (Tablo 4). Gelişmiş ülkelerdeki kütüphane bütçelerinin üniversite bütçelerine oranı ise en az %3-4'dür (Çetinkaya, 2014).

“Basılı ve elektronik bilgi kaynakları, eğitim, öğretim ve bilimsel araştırmanın vazgeçilmez unsurudur. Yeterli kütüphane bütçesine sahip üniversiteler, araştırmalara, dolayısıyla yeni bilgi üretimine gerekli katkıyı sağlamakta, ürettiği bilgi endüstride uygulama alanı bularak üniversiteye ve ülkeye ekonomik girdi oluşturmaktadır. Üniversitelerin araştırma performansı, yayın üretimi, diğer üniversiteler arasındaki yeri ve dünyadaki görünürlüğü kütüphanelere ayırdıkları mali kaynak oranı ile yakından ilgilidir” (Çanak vd., 2014).

Türkiye'deki tüm devlet üniversitelerinin toplam yayın alım bütçesinin 2017 verilerine göre 126.850.000 TL (Tablo 3)

Tablo 3. Türkiye'de kütüphane yayın alımları bütçesinin üniversite bütçelerine oranı.

Yıllar	Üniversite bütçeleri	Kütüphane bütçeleri	Kütüphane yayın alım bütçelerinin üniversite bütçelerine oranı
2013	15.193.878.500	62.854.000	0.41
2014	16.900.127.000	77.700.500	0.46
2015	18.452.824.000	102.112.000	0.55
2016	23.544.658.000	109.838.000	0.47
2017	25.570.991.000	126.850.000	0.50

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr/> ve <http://www.resmigazete.gov.tr/>

Tablo 3) olduğu düşünüldüğünde, dünyanın önde gelen kütüphaneleri ile aradaki farkın ne kadar büyük olduğu (Tablo 5'de açıkça görülmektedir; örneğin, Britanya Kütüphanesi bütçesi 6.747.461.500 TL, Harvard Üniversite Kütüphanesi bütçesi 611.888.000 TL, Yale Üniversite Kütüphanesi bütçesi 454.326.840 TL, Oxford Üniversite Kütüphanesi bütçesi 209.845.030 TL, Cambridge Üniversite Kütüphanesi bütçesi 111.370.740 TL, Edinburg Üniversite Kütüphanesi bütçesi 50.167.000 TL'dir.

Kaliteli şartlarda kütüphane hizmeti verebilmek ve hizmetlerin sürdürülebilirliği için önemli bir unsur olan insan kaynakları açısından ülkemizin en büyükleri arasında yer alan üniversite kütüphanelerine bakıldığında (Tablo 6); en az 34, en fazla 101 personel ile hizmetlerin yürütüldüğü görülmektedir. Diğer yandan, dünyanın en büyük derleme/üniversite kütüphanesi olan bazı kütüphanelere baktığımızda ise (Tablo 5); en az 84, en fazla 1600 personel ile hizmetlerin yürütüldüğü, kütüphane çalışma alanına uygun disiplinlerde uzman olan personelin çalıştırıldığı, sadece nicelik değil niteliğin de öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 4. Türkiye'deki bazı üniversite kütüphanelerinin genel üniversite bütçesine oranı.

	2017 yılı bütçesi (TL)	2017 yılı yayın alımları bütçesi (TL)	Yüzdellik oranı
Hacettepe Üniversitesi	865.298.000	5.000.000	0.005778356127
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	480.207.000	5.800.000	0.012078124642
İstanbul Teknik Üniversitesi	443.183.000	4.000.000	0.0090256169573
Boğaziçi Üniversitesi	255.020.000	5.000.000	0.0196063053878
İstanbul Üniversitesi	1.171.378.000	5.000.000	0.0042684769562
Marmara Üniversitesi	547.274.000	3.500.000	0.0063953339643
Ankara Üniversitesi	886.445.000	5.000.000	0.0056405078713

Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa/asset_publisher/64ZMbzPZISI4/content/id/29234841

Tablo 5. Sayılarla Dünya'dan bazı derleme/üniversite kütüphaneleri.

Kütüphane adı	Basılı koleksiyon	E-kaynak*	Personel	Kullanıcı (Yıllık)**	Bütçe***	Bina (m ²)****
Alman Milli Kütüphanesi ¹	29.704.071	3.482.361	633	188.279	52.300.000 € (232.515.340 TL)	Leipzig: 64.200 m ² Frankfurt/Main 47.000 m ²
Britanya Kütüphanesi ²	150.000.000	10.000.000	1600	400.000	1.345.000.000 £ (6.747.461.500 TL)	112.000 m ²
Cambridge Üniversitesi ³	8.000.000	1.608.631	380	48.701	22.200.000 £ (111.370.740 TL)	-
Edinburg Üniversitesi ⁴	3.519.000	685.000	150	-	10.000.000 £ (50.167.000 TL)	28.000 m ²
Harvard Üniversitesi ⁵	18.900.000	2.000.000	922	-	160.000.000 \$ (611.888.000 TL)	-
Kore Ulusal Meclis Kütüphanesi ⁶	4.257.246	4.250.739	317	885.421	41.767.000.000 KRW (135.466.836 TL)	40.653 m ²
"Lucian Blaga" Üniversite Kütüphanesi, Cluj-Napoca, Romanya ⁷	3.803.249	1.988.380	195	80.113	10.624.000 RON (10.325.359 TL.)	Toplam oturma kapasitesi 2.473
Oxford Üniversitesi ⁸	12.000.000	1.146.681	546	65.000	41.829.296 £ (209.845.030 TL)	73.863 m ²
St. Petersburg Üniversitesi Bilim Kütüphanesi ⁹	8.800.000	250.000	245	40.000	-	-
St. Petersburg Politeknik Üniversitesi ¹⁰	3.500.000	35.000	84	1000 (günlük)	300.000 € (1.333.740 TL)	3000 m ²
Yale Üniversitesi ¹¹	15.000.000	-	550	-	118.800.000 \$ (454.326.840 TL)	-

Kaynaklar: ¹Susanne Oehlschläger, kişisel iletişim, Ağustos, 2017. ²British Library (2017) ve Michael Erdman, kişisel görüşme, 05.07.2017. ³Cambridge University Library (2017) ve Yasmin Faghihi, kişisel görüşme, 03.07.2017. ⁴The University of Edinburgh (2017). ⁵Harvard University (2017). ⁶Seul National University Library Guide (2014). ⁷Adina Fodor, kişisel görüşme 10 Ekim 2017. ⁸University of Oxford, Libraries (2017). ⁹Saint Petersburg University (2017). ¹⁰Natalia Sokolova, kişisel görüşme, 22.06.2015. ¹¹Yale University Library (2017). *Yayın türüne göre ayrı ayrı verilen dijital koleksiyon sayıları standart oluşturabilmek için toplanmıştır. **İlgililer kullanıcı sayılarını kayıtlı üye ve otomatik sayaç verilerine göre farklı şekillerde bildirmiştir. ***Kurlar 27/10/2017 tarihli TCMB kurları kullanılarak belirlenmiştir. ****Bazı kütüphaneler alan ölçüsü, bazıları ise oturma kapasitesi bildirmiştir. - Sağlanamayan bilgiler.

Aynı şekilde ihtiyaca ve günün koşullarına uygun kaliteli kütüphane hizmetlerinin yürütülebilmesi için çok önemli diğer bir unsur olan fiziksel alan açısından ülkemizin en büyükleri arasındaki Tablo 6'da yer alan bazı kamu üniversite kütüp-

hanelerine bakıldığında; ortalama 10.000–15.000 m² alanlarda hizmet verildiği görülmektedir. Oysa Tablo 5'de yer alan dünyanın en büyük derleme/üniversite kütüphanelerinden bazıları incelendiğinde ise; 28.000–112.000 m² alanlarda hiz-

Tablo 6. Sayılarla Türkiye'den bazı üniversite kütüphaneleri.

Üniversite/Kütüphane adı	Basılı koleksiyon	E-kaynak	Personel	Kayıtlı kullanıcı (Yıllık)	Bütçe (Yayın alım) TL	Bina (m ²)
Ankara Üniversitesi	923.182	576.005	34	30.124	5.000.000	15.922 m ²
Boğaziçi Üniversitesi	703.130	3.614.217	78	4.500	5.000.000	11.000 m ²
Hacettepe Üniversitesi	190.144	3.160.328	77	41.197	6.361.492	11.866 m ² *
İstanbul Üniversitesi	1.032.282	4.659.478	60	43.374	5.000.000	10.000 m ²
İstanbul Teknik Üniversitesi	953.000**	Veritabanı: 215 E-Dergi: 63.000	101	31.700	5.500.000	10.000 m ²
Marmara Üniversitesi	256.017	3.543.997	48	31.740	4.582.500	10.314 m ²
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	748.534	534.579	65	34.620	5.800.000	12.280 m ²

Kaynaklar: Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanları, kişisel görüşme, Kasım 2017. *Hacettepe Üniversitesi Beytepe 7426 m², Sağlık Bilimleri 3829 m², Konservatuar 611 m² olarak bildirilmiş, tabloda yaklaşık toplam rakam verilmiştir. **İTÜ Kütüphanesi'nin basılı ve e-kitap sayısı birlikte verilmiştir.

met verildiği, ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak genişleme, bü-yüme çalışmalarının planlandığı ya da hayata geçirildiği anlaşılmaktadır.

■ Tablo 5’de görüldüğü üzere, dünyanın çeşitli bölgelerindeki önde gelen büyük derleme/üniversite kütüphanelerinde basılı koleksiyon sayısı en az 3.500.000, en fazla 150.000.000, e-kaynak sayısı en az 35.000, en fazla 10.000.000’dur. ■ Tablo 6’ya göre; ülkemizin en büyükleri arasında yer alan üniversite kütüphanelerinde basılı koleksiyon sayısı en az 190.144, en fazla 1.032.282’dir. E-kaynak sayısı en az 576.005, en fazla 4.659.478’dir. ■ Tablo 7’de görüldüğü gibi, ne yazık ki, ülkemizdeki tüm üniversite kütüphanelerinde var olan toplam koleksiyon sayısının, dünyanın en büyükleri arasında yer alan bir tek üniversite kütüphanesi koleksiyon sayısından bile az olduğu anlaşılmaktadır (■ Tablo 5).

Gelecekte Üniversite Kütüphaneleri

Kimi insanlar, kütüphanelerin misyonunun –değişimin hızının yüksek olması nedeniyle– yeniden tanımlanması gerektiğine inanmaktadır. Kimileri ise daha da ileriye giderek, kütüphanelerin önümüzdeki yüzyılda hiçbir yeri olmadığını, tüm bilgilerin doğrudan kaynaktan kullanıcıya akacağını söylemektedirler. Oysa, kütüphaneciler değişimle yüzleşen tek meslek grubu değildir. Temel olarak kütüphaneler kullanıcılarının, geçmişte olduğu gibi aynı rolü yerine getirmesi, ihtiyaç duyulduğunda bilgiye erişimi ve nesiller boyu kuşakların kayıtlarının korunması beklentisine cevap vermek zorunda olacaklardır. Kullanıcıların kütüphanelerden beklentileri azalmaktan ziyâde artacaktır. El yazmalarından basılı kitaplara geçişin, okur yazarlık ve dolayısıyla kütüphanelerin değerinde bir artışa neden olması gibi, ağ tabanlı elektronik bilginin büyümesi kütüphanelerin rolünü önemsiz değil, bilâkis daha da önemli hale getirecektir (Friend, 1998).

Öğrenme araçları daha sofistike hale geldiğinde ve öğrenme kaynakları daha çeşitlendikçe, ‘akıllı’ kütüphanelere ihtiyaç artacaktır (Demirhan, 2013). Ancak, “kütüphanelerin geleceği dijital kullanıcıların bilgi gereksinimlerini başarılı bir biçimde sağlamalarıyla yakından ilgilidir. Aksi takdirde internet ve sosyal medya ile yetişen ‘ağ kuşağı’ ya da ‘dijital yerliler’, kütüphaneleri modası geçmiş kuruluşlar olarak görecektir ve bilgi gereksinimlerini karşılamak için başka kuruluşlara ya da ortamlara yöneleceklerdir. Dijital yerlilerin bilgi arama, düzenleme ve bilgiye erişim biçimleri birçok mesleği olduğu gibi kütüphanecilik/bilgi yönetimi mesleğini de şekillendirecektir. Bilgi profesyonellerinin sadece geleneksel bilgi düzenleme becerilerine sahip olmaları yeterli değildir. Bilgi profesyonelleri kendi örgütlerinde web tasarımcısı, bilgi mimarı, ağ yöneticisi, kullanılabilirlik uzmanı olarak görev yapabilecek

■ Tablo 7. Türkiye’de üniversite kütüphaneleri ve kitap sayısı.

Yıl	Kütüphane sayısı	Kitap sayısı
2012	512	12.584.612
2013	533	13.408.159
2014	559	14.365.326
2015	555	15.256.746
2016	552	15.236.013

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24675>

becerilere de sahip olmalıdır. Bu becerinin ne kadar önemli olduğunu Google ile Facebook’un misyonlarını karşılaştırdığımız zaman görmek mümkündür. Google’ın misyonu ‘dünyanın bilgisini düzenlemektir.’ Oysa Facebook ‘dünyanın insanlarını düzenlemeyi’ kendisine misyon olarak seçmiştir” (Tonta, 2009, s. 763–764).

- Bu sebeple, 21. yüzyıl kütüphanecileri;
- Yeni teknolojileri kullanarak çeşitli dijital web tabanlı projeler, girişimler oluşturabilen,
 - Bilgiye erişimi kolaylaştıran,
 - Sadece kitap depolayan değil, akademik çalışmayı destekleyen,
 - Tüm kullanıcıları ve paydaşları ile doğru iletişim kurabilen,
 - Akademik/bilimsel iletişimde hayati role sahip olan,
 - Ağ uzmanlığı ve bilgi danışmanlığı yapan,
 - Dijital içeriği yönetebilen (sınıflandırma, meta data, Dublin Core vb.),
 - Web tasarımı yapabilen,
 - Tüm disiplinlerle uyum sağlayabilen özelliklere sahip olmalıdırlar. Gorman’ın formüle ettiği Beş Kütüphanecilik Kanunu’na göre, 21. yüzyıl gelişmeleri ile uyumlu kütüphaneler ise;
 - Tüm insanlığa hizmet eden,
 - Bilginin iletildiği tüm formlara saygı gösteren, uyum sağlayan,
 - Hizmeti geliştirmek için teknolojiyi akıllıca kullanan,
 - Bilgiye erişimi ücretsiz sağlayan,
 - Geçmiş onurlandırıp geleceğini yeniden oluşturan kütüphanelerdir (Chutia, 2015).

Yukarıdaki beş kanun modern akademik kütüphaneleri temsil eder. Kütüphanelerin, akademik iletişim için var olan yöntemleri, kullanıcılarının ihtiyaçları doğrultusunda kullanması gerekir. Teknoloji, tüm değişikliklerin ana sürücüsü olduğundan, kütüphanecilerin teknolojiyi keşfedecekleri en iyi potansiyele ulaşmaları gerekir ki kütüphane hizmetlerinin sunumunu geliştirebilsinler (Chutia, 2015).

Sonuç

Bilginin ve bilgiyi üreten kurumlar olarak üniversitelerin önemini kabul ederek yatırım planlarını bu doğrultuda yapan devletlerin, üniversitelerin başarısına katkısı tartışılmaz bir gerçektir (Söylet, 2010). Bu çalışmada da görüldüğü üzere, dünyanın en iyileri arasında sayılan üniversiteler incelendiğinde, bilgiye erişimin birinci kaynağı olan kütüphanelerinin zenginliği ve niteliği ile de öne çıktıkları görülmektedir. Bu bakış açısıyla, kütüphanelerin üniversitelerin kalite standardında belirleyici olduğunu söylemek mümkündür.

Bu yüzden kütüphaneler, hedeflerine ulaşmaya yardımcı olmak için neler yapabileceği konusunda stratejik ve cesur yaklaşımlarla, üniversitelerin karar süreçlerinin bir parçası olmalı/olmaya teşvik edilmelidir (Wilkinson, 2013).

Üniversite kütüphanelerinin toplumu bilgilendirmek ve bilgi toplumu oluşumuna katkıda bulunmak amacıyla yanı sıra bilimsel çalışmaları desteklemek görevi olduğu da bir gerçektir. “Dolayısıyla bir üniversite kütüphanesinin temel kullanıcıları olan öğrenci ve akademisyenlerin ihtiyaç ve beklentilerine cevap verememesi, üniversite için önemli bir güç kaybına neden olmaktadır. Nitekim bilgi kaynaklarından yararlanma, verimli bir bilimsel çalışma ve araştırma için temel şarttır. Bu şartı yerine getiremeyen üniversitelerin, diğer üniversiteler arasında pasif bir konumda kalması ise kaçınılmazdır. Dolayısıyla üniversitelerin, yeni çevre koşullarında artık, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin bilgi ihtiyacının karşılanması için kütüphanelerin kalitesini de dikkate almalarının zorunluluk olduğunu söylemek yerinde olacaktır” (Yıldız, 2011).

Bilgiyi organize ederek bilimsel araştırmaları destekleyen kütüphaneler, araştırma materyallerini ileride kullanmak üzere koruyan veri küratörleri olarak hareket etmelidirler. Çağın “veri yağmuru” şartları ele alındığında kütüphanelerin örgütsel ve küratörlük becerileri tartışmasız elzem bir ihtiyaçtır (Uribe ve Macdonald 2009). Üniversite kütüphanelerinin rolü, yalnızca içeriğe erişim sağlamak değil, aynı zamanda kullanıcıların öğrenmelerine, keşfetmelerine ve kendi fikirlerini geliştirmesine olanak tanımadır. Üniversite kütüphaneleri sadece yönetilen koleksiyon içeriği ile değil, tüm bilgi evreniyle ilgilidir. Gelecekte, kütüphanelerin bu geniş yaklaşımı kullanıcılara daha fazla değer katacaktır (Cheong, 2013).

Bütün bu gerekliliklerin kaliteli ve sürdürülebilir şartlarda sağlanabilmesi için, gelişmiş tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de üniversite kütüphanelerinin bilhassa yayın alım bütçelerinin artırılması, kütüphane hizmetlerinin temelini oluşturan personelin, üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden mezun olan, alanında uzman, yeni teknolojileri kullanabilen ve enformasyon çağının gelişimine ayak uydurabilecek nitelikte kütüphaneciler olması kaçınılmazdır.

Ayrıca, dünyada öne çıkan başarılı üniversite kütüphanelerinde olduğu gibi, ülkemizdeki üniversite kütüphanelerinin de günün ihtiyaçlarına uygun koşullar sağlamak için binalarına daha fazla önem vermeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Kütüphane fiziksel alanları günümüzün yüksek beklentilerine sahip; modern, konforlu, emniyetli, teknoloji donanımlı, ferah, rahat ve merkezi olmalıdır (Stokker, 2013). Kütüphane alanının cazip ve kolay erişilebilir olması, etkinliklerin görünürlüğü açısından da önemli bir kalite unsurudur (Saharkhiz, Valizadeh ve Salamat, 2016). İyi tasarlanmış alan, akademik bir kütüphanenin sunabileceği en önemli hizmetlerden biridir. Entelektüel verimlilik ve başarılı öğrenme, bir araştırma üniversitesinin motorudur ve iyi tasarlanmış kütüphane mekanları bu motoru beslerler (Mandel, 2013).

“Kütüphaneler bilimsel ve kültürel hayatın vazgeçilmez olan bilgi hazineleridir” (Söylet, 2014). Bu sebeplerdir ki “toplumun yeni sosyal yapısına ve ihtiyacına uygun olarak kütüphane, kütüphanecilik ve bilgi toplumuna bağlı bütün kavramların yeni baştan ele alınması ve yeni politikalar oluşturulması”nın şart olduğu açıktır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017).

1933–43 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyeliği görevi sırasında Hukuk Fakültesi Kütüphanesi sisteminin kurulması ve geliştirilmesi için bizzat çalışan Prof. Dr. Ernst E. Hirsch; “*Kitaplığı olmayan üniversite, cephaneliği bulunmayan bir kışlaya benzer*” (Hirsch, 2000) cümlesi ile kütüphanelerin üniversiteler için vazgeçilmezliğini vurgulamıştır. Bu düşünceyi günümüze uyarladığımızda da cephane olarak tanımlayabileceğimiz kütüphanelerin gücüne güç katılması ihtiyacı artarak devam etmektedir. Bu yüzden, ülkemizde hizmet veren üniversite kütüphaneleri, temel unsurlar olan, bina, bütçe, koleksiyon, personel, teknoloji ve kullanıcı hizmetleri açısından desteklenmeli ve dünyadaki başarılı üniversite kütüphaneleri ile yarışır düzeye gelmelidir.

Kaynaklar

- Afzali, M. (2008). Karma kütüphane: Dijital ve geleneksel kütüphanelerin odak noktası. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(3), 266–278.
- Alar, H. (2001). Çağdaş Türk eğitimi açısından üniversite-kütüphane ilişkisi üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8(18).
- Aras, B. B. ve Çolaklar, H. (2013). Üniversite kütüphanelerinde Twitter’in sosyal medya aracı olarak kullanımı. G. Güneş, N. Özel ve T. Çakmak (Ed.), *Bilgi Sistemleri Platformları, Mimarılar ve Teknolojiler, ÜNAK 2013 Konferansı, 19–21 Eylül 2013, İstanbul, Bildiri Kitabı* (s. 192–215). Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.
- Arıkan, A. (2011). Yeni bir disiplinlerarası oluşum niteliğiyle bilgi ve inovasyon yönetimi (MBA) yüksek lisans programı: Bir olgu incelemesi. A. Yıldızeli, A. Arıkan ve T. Çakmak (Ed.), *Bilgi Çağında Varoluş: “Fırsatlar ve Tehditler” Sempozyumu, ÜNAK 2009, 01–02 Ekim 2009, Yeditepe*

- Üniversitesi, İstanbul, Bildiri Kitabı (s. 15–29). Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.
- Association of Research Libraries (2014). *Scholarly communication*. 30 Ağustos 2017 tarihinde <<http://www.arl.org/focus-areas/scholarly-communication>> adresinden erişildi.
- British Library (2017). 20 Ağustos 2017 tarihinde <<http://www.bl.uk/aboutus/legaldeposit/introduction/>> adresinden erişildi.
- Cambridge Digital Library (2017). 8 Ağustos 2017 tarihinde <<https://cudl.lib.cam.ac.uk/contributors/>> adresinden erişildi.
- Cambridge LibGuide (2017). 8 Ağustos 2017 tarihinde <<http://libguides.cam.ac.uk/idiscover>> adresinden erişildi.
- Cambridge University Library (2017). 1 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.wikiwand.com/en/Cambridge_University_Library> ve <<http://www.lib.cam.ac.uk/about-library/historical-sketch/pre-reformation-library>> adreslerinden erişildi.
- Cheong, C. F. (2013). *Library futures: Nanyang Technological University, Singapore*. 1 Eylül 2017 tarihinde <<https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-nanyang-technological-university>> adresinden erişildi.
- Chutia, U. P. (2015). Academic libraries of 21st century: Challenges for librarian. *Knowledge Librarian* 2(4).
- Çakın, İ. (2000). Üniversitelerimizin bilgiye erişim sorunları ile ulusal akademik ağ ve bilgi merkezi. *Bilgi Dünyası*, 1(1), 26–41.
- Çanak, T., Sönmez, Ç., Çetinkaya, İ., Çukadar, S., Güneş, G., Gürdal, G. ve Kaygusuz, A. (2014). *2023'e Doğru Türkiye'de üniversite kütüphaneleri: Mevcut durum, sorunlar, standartlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Çetinkaya, İ. (2014). *Üniversite kütüphane bütçeleri: Üniversite kütüphanelerini yeniden düşünmek*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin kütüphanelere etkisi: bilgi kaynakları açısından bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 14(1), 172–190.
- Demirhan, A. (2013). *Library futures: American University of Nigeria*. 1 Eylül 2017 tarihinde <<https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-american-university-nigeria>> adresinden erişildi.
- Digital Bodleian (2017). 24 Ağustos 2017 tarihinde <<http://digital.bodleian.ox.ac.uk/about.html>> adresinden erişildi.
- Eğitim Trend (2017). 29 Ağustos 2017 tarihinde <<http://egitimtrend.com/moocs-kitlesel-acik-cevrimici-dersler/>> adresinden erişildi.
- Erdem, A. R. (2013). Bilgi toplumunda üniversitenin değişen rolleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 3(2), 109–110.
- Freeman, G. T. (2005). Changes in learning patterns, technology and use. In: *Library as place: Rethinking roles, rethinking space*. Washington, DC: Council on Library and Information Resources.
- Friend, F. J. (1998). *Mission and purpose of academic libraries in the 21st century. Scholarly communication website – University College London*. 29 Ağustos 2017 tarihinde <<http://www.ucl.ac.uk/scholarly-communication/articles/beij.htm>> adresinden erişildi.
- Harvard University (2017). 20 Ekim 2017 tarihinde <<https://library.harvard.edu/aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvSGFydmFyZl9MaWJyYXJ5>> adresinden erişildi.
- Hirsch, E. E. (2000). *Anıların – Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti Atatürk Ülkesi*. Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu.
- Jain, P. (2013). A paradigm shift in the 21st century academic libraries and librarians: prospectus and opportunities. *European Journal of Academic Research*, 1(3), 133–147.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017). 3. *Milli Kültür Şurası sonuç raporu*. 18 Ağustos 2017 tarihinde <<http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/TR,176398/sura-sonuc-raporu.html>> adresinden erişildi.
- Mandel, C. (2013). *Library futures: New York University*. 31 Ağustos 2017 tarihinde <<https://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2013/aug/07/university-libraries-10-global-portraits>> adresinden erişildi.
- Mathews, S. (2011). *Five challenges every librarian must face*. 21 Eylül 2017 tarihinde <<https://21stcenturylibrary.com/2011/10/12/five-challenges-every-librarian-mustface/>> adresinden erişildi.
- Murphy, K. (2012). *The challenges facing academic libraries in the 21st Century*. 13 Ekim 2017 tarihinde <<https://www.mhpbooks.com/the-challenges-facing-academic-libraries-in-the-21st-century/>> adresinden erişildi.
- Saharkhiz Y., Valizadeh, M., and Salamat, H. (2016). The evolution of academic libraries in the age of technology. *Tarib Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 5(4).
- Saint Petersburg University (2017). 15 Ekim 2017 tarihinde <<http://english.spbu.ru/our-university/the-scientific-library>> ve <<http://www.library.spbu.ru/eng/about.html>> adresinden erişildi.
- Seul National University Library Guide (2014). Seul: National University, s. 2–7.
- Söylet, Y. (2009). Üniversiteler ülkelerinin öncü kurumları olmalı. *İstanbul Üniversitesi Bilim Kültür ve Sanat Dergisi*, 1, 53–59.
- Söylet, Y. (2010). Bilime yatırımlarımız artarak sürecek: İstanbul Üniversitesi Dünyanın 404. Üniversitesi. *İstanbul Üniversitesi Bilim Kültür ve Sanat Dergisi*, 4, 78–83.
- Söylet, Y. (2014). 07 Eylül 2017 tarihinde <<http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/duyuru/rectorumuz-prof-dr-yunus-soylet-in-50-kutuphane-haftasi-kutlama-ziyareti->> adresinden erişildi.
- Stokker, J. (2013). *Library futures: Queensland University of Technology, Australia*, 01.09.2017 tarihinde <<https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-queensland-university-of-technology>> adresinden erişildi.
- Tamdoğan, O. G. (2009). Bilgi üretiminde yazın ürünleri ve kütüphaneler: Atıfların tespiti ve analizi yoluyla araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(2), 254–277.
- The Library of Trinity College Dublin (2017). 15 Eylül 2017 tarihinde <<http://www.tcd.ie/library/asset/s/pdf/Policies/CollectionDevelopmentPolicy2014-5.pdf#nameddest=LegalDeposit>> adresinden erişildi.
- The University of Edinburgh (2017). 15 Ekim 2017 tarihinde <http://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/user_guide_final.pdf>, <<http://www.ed.ac.uk/information-services/about/organisation/library-and-collections>> ve <<http://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/papercmloccupancyreview.pdf>> adreslerinden erişildi.
- Tonta, Y. (2009). Dijital yerliler, sosyal ağlar ve kütüphanelerin geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 742–768.
- Tonta, Y. (2012). Dijital çağda dünya belleği. *Dijitalleşme ve Koruma Konferansı*, 26–28 Eylül 2012, Vancouver, Kanada (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu için Rapor). 22 Eylül 2017 tarihinde <<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/unesco-memory-of-the-world-conference-report.pdf>> adresinden erişildi.

- University of Cambridge, Apollo (2017). 08 Ağustos 2017 tarihinde <<https://www.repository.cam.ac.uk/>> adresinden erişildi.
- University of Oxford, Libraries (2017). 24 Ağustos 2017 tarihinde <<https://www.ox.ac.uk/research/libraries?wssl=1#>> adresinden erişildi.
- Uribe L. M., and Macdonald, S. (2009). *A new role for academic librarians: Data curation*. 30 Ağustos 2017 tarihinde <https://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/.../data_role.doc> adresinden erişildi.
- Watson, L. (2017). *Space in the academic library of the 21st Century: Trends and ideas*. 20 Ekim 2017 tarihinde <<http://bid.ub.edu/en/38/watson.htm>> adresinden erişildi.
- Wilkinson, J. (2013). *Library futures: Manchester University*. 31 Ağustos 2017 tarihinde <<https://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2013/aug/07/university-libraries-10-global-portraits>> adresinden erişildi.
- Yale University Library (2017). 18. Ekim 2017 tarihinde <<http://web.library.yale.edu/>> adresinden erişildi.
- Yıldız, K. A. (2011). Türkiye’de üniversite kütüphanesi bütçelerinin değişimi izleme yetkinliği: Marmara Üniversitesi merkez kütüphanesi örneği. *Öneri Dergisi*, 1(9), 35, 233–242,
- Yıldızeli, A., Arıkan, A. ve Çakmak, T. (Ed.) (2011), *Bilgi çağında varoluş: “Fırsatlar ve tehditler” Sempozyumu, 1–2 Ekim 2009, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Bildiri Kitabı*, s. VII.
- Yılmaz, B. ve Dalkıran, Ö. (2012). Türkiye’nin bilim-teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna yaklaşım, *Bilgi Dünyası*, 13(1), 57–81.
- Yurdadoğ, B. (1961). *Amerikan kütüphanecilik tecrübeleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi.